

Oana BĂLUICĂ
Cristiana-Nicola TEODORESCU
(eds.)

Oana BĂLUICĂ
Cristiana-Nicola TEODORESCU
(eds.)

REFLECȚII CONTEMPORANE
ASUPRA LINGVISTICII, LITERATURII
ȘI ANTROPOLOGIEI

Actele Colocviului Național al Școlii doctorale
„Alexandru Piru”, ediția a IV-a, Craiova, 2022

Editura UNIVERSITARIA
Craiova, 2024

Copyright © 2024 Editura Universitaria

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

ISSN 3061-4678

ISSN-L 3061-4678

ISBN 978-606-14-2087-2

© 2024 by Editura Universitaria

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețelele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Nota editorilor

Volumul de față, *Reflecții contemporane asupra lingvisticii, literaturii și antropologiei* reprezintă studiile și contribuțiile doctoranzilor susținute și diseminate în cadrul celei de-a patra ediții a Colocviului Național al Școlii doctorale „Alexandru Piru” – *Noi perspective în cercetarea lingvistică și literară*, organizat de către Universitatea din Craiova – Școala doctorală „Alexandru Piru”. Colocviul – construit *ab initio* pe niște premise ale interdisciplinarității, multidisciplinarității și transdisciplinarității – reprezintă, pentru doctoranzi, atât o modalitate de popularizare a temelor de cercetare abordate, cât și o oportunitate de a interacționa cu o multitudine de colegi și profesori specialiști. Credința fermă a organizatorilor rezidă astfel în faptul că cercetarea nu se mai poate desfășura doar în manieră exclusiv individuală, ci trebuie să beneficieze de aportul unei comunități academice care să susțină și să ghideze tinerii cercetători către rezultatele scontate, mai ales având în vedere faptul că trăim astăzi într-o lume în plină evoluție globalizatoare și globalizantă. Ajuns deja la cea de-a patra ediție, Colocviul Național al Școlii doctorale „Alexandru Piru” s-a dovedit a fi, de-a lungul anilor, un catalizator al cercetării doctorale din țară și un element de efervescență culturală printre tinerii cercetători. Cele trei ediții anterioare au demonstrat, o dată în plus, necesitatea unui cadru academic pregătit să facă față provocărilor lumii contemporane. Publicațiile tinerilor cercetători reiterează și ele preocupările plurivalente și interdisciplinare ale generației actuale, astfel încât popularitatea de care s-a bucurat până în prezent Colocviul Național al Școlii doctorale „Alexandru Piru” nu face decât să confirme originalitatea, energia, dorința de afirmare și angrenajul cultural solid de care dau dovadă tinerii cercetători.

Organizatorii Colocviului Național al Școlii doctorale „Alexandru Piru” cred cu fermitate că o colaborare efectivă și practică între studenții doctoranzi și cadrele didactice profesioniste va determina o schimbare de paradigmă în cadrul cercetării și, în același timp, în cadrul actului pedagogic. Astfel, acest volum de *proceedings* are un caracter eteroclit: contribuțiile sunt redactate în mai multe limbi și specializările care intră sub incidența tematică a colocviului sunt multiple, la rândul lor, acoperind, practic, întreaga paletă de investigație a Facultății de Litere, de la literatură și studii culturale, la lingvistică și antropologie. Propunerile investigative cuprinse în acest volum urmează, așadar, traiectoria stabilită inițial – a dialogurilor și a dezbaterilor ce urmăresc evoluția și inovația în contextul lumii academice; secțiunile Colocviului reiterează și ele această preocupare pentru interdisciplinaritate.

Convinși fiind că într-o lume aflată în continuă și rapidă schimbare, schematisme și rigiditatea nu pot susține un veritabil eșafodaj multicultural și multidisciplinar, organizatorii acestei manifestări științifice mizează pe capacitatea discursului critic de a construi și de a imprima în cadrul discursului academic și social elemente ale originalității, inventivității, curiozității fertile și investigației conceptuale – regăsite și reunite în volumul de față.

Editorii

CULTURA ORALĂ DIN PERSPECTIVA CONTEMPORANĂ

Aurora ALBESCU (SOLOMON)

Universitatea din Craiova

E-mail: aurasolomon2005@yahoo.com

Abstract:

The beginning of this millennium finds the contemporary phenomenon of oral culture with new forms of expression and rapidly diversifying folkloric structures. From an ethnological perspective, the transition from traditional to contemporary folklore gives one the conviction that 'folklore is not dead', but, at the same time there is a certain transformation process going on, i.e. the transfer of its own values and meanings into other areas of culture. Characterized by specific manifestations of the spiritual way of feeling and living that is reflected in the soul of contemporaries, oral culture becomes a fertile field, oriented towards the research sphere of specialists in the field. According to Ovid Densușianu 'From traditional folklore, the only facts and aspects that are lost are the ones that no longer correspond to the life and ethos of today's people'; therefore, if some genres cease to be productive and live only in crystallized forms, as testimonies of the past, others go through complex mutations – adapting to the conditions of contemporary oral life and culture. In addition, the research of the renewal process can be assimilated with the revival of the means of expression as an indication for the perspective of future development of oral culture.

Key words: *adaptation, contemporary, culture, oral, perspective.*

1. Introducere

Definit ca totalitate a tradițiilor, a formelor și a manifestărilor etnofolclorice de factură orală și de sorginte rurală, cultura populară (conceptul engl. *Folklore*, în sec. al XIX-lea) tinde, în epoca modernă, să acopere și o parte din expresiile habituale semiurbane (ale celor care au venit de la sat la oraș).

Valorificând sfera folcloristicii românești contemporane, academicianul Sabina Ispas precizează că folclorul „este un fenomen ce se diversifică rapid la etapa contemporană” (Ispas 2010: 3-6), iar sarcina pe care o au cercetătorii este tocmai aceea de a consemna procesul, formele prin care se exprimă și se creează noi structuri folclorice. Începutul fenomenului de tranziție de la folclorul tradițional la cel contemporan ne oferă convingerea că, deși s-a născut la sat, cultura orală trăiește și la oraș.

Acesta poate constitui un reper de identitate la nivelul varietății de grupuri din ce în ce mai numeroase, din ce în ce mai specifice, mai particularizate.

Analizat din perspectivă contemporană, folclorul modern este perceput ca un termen irelevant, deoarece acest gen nu se raportează doar la timpurile moderne – în sensul în care nu toate creațiile de factură folclorică existente astăzi au apărut în zilele noastre – ci ele sunt considerate, în fapt, mai vechi, doar că, în contextul culturii orale, acestea se actualizează.

Din lucrarea *Expresul urban* de Kjell Nordström și Per Schlingmann, reiese că, deși cultura orală își are originea în spațiul rural, „puterea s-a transferat de la sat spre oraș” (Nordström, Schlingmann 2015: 81), mediul citadin fiind emblema lumii contemporane. Pe acest fundal, contemporaneitatea, de fapt, echivalează cu etapa de urbanizare globală, înțelegând prin aceasta că termenul de folclor contemporan presupune în mod implicit și narațiunile care apar și circulă în zonele urbane. Deseori, se utilizează ambii termeni, de exemplu: folclor urban/contemporan (sau citadin/orășenesc), legende urbane/contemporane.

Potrivit lui Nicolae Constantinescu, lexemul *urban* desemnează perspectiva spațială și socio-culturală, iar *contemporan* – perspectiva temporală a speciei.

De pildă, termenul *folclor urban* se utilizează pentru a desemna un ansamblu de narațiuni care au ca subiect modernitatea, adică societatea postindustrială a cărei imagine emblematică este orașul; de menționat că aceste creații populare nu se derulează neapărat în mediul orășenesc curent.

De pildă, legenda urbană, principala categorie a folclorului urban/contemporan, este dependentă de un context dublu: pe de o parte, realizează o conexiune cu trecutul (cu evenimentul povestit), iar pe de altă parte, se adaptează la prezent (contextul actual în care se povestește).

În tentativa de a găsi un răspuns la interogația conform căreia folclorul urban ar fi o prelungire a celui rural sau o producție culturală diferită, Constantin Eretescu apreciază că diferențele dintre folclorul urban/contemporan și cel rural/tradițional nu se reduc doar la aspectul tematic și spațiul de desfășurare (sat vs. oraș), ci și la nivelul formei textuale, al stilului, limbii de exprimare, precum și a modalităților de transmitere și conservare.

Astfel, perspectiva etnologică, prin faptul că este coextensivă la sfera unei anumite culturi în întregimea ei, dintr-o serie istorică, ne arată că „folclorul nu moare”, el face parte din cultura tradițională orală și, în complementaritatea culturilor, se transformă, transferându-și și sublimându-și valorile și semnificațiile proprii în alte zone ale sferei culturii, modificându-le creator pe acestea din urmă.

În accepția lui Constantin Eretescu, circulația narațiunilor citadine, de pildă, se realizează atât prin vorbirea orală, cât și prin mesajele/textele scrise, „orașul nefiind un conglomerat de sate, ci un organism social complex, cu propriile lui instituții și norme culturale, cu propriul lui sistem de credințe și obiceiuri” (Eretescu 2004: 278). Datorită noilor mijloace de comunicare,

creațiile urbane se răspândesc foarte repede pe mai multe căi: în comunitate la nivel oral, în presa scrisă, în spațiul *online*, în beletristică. Dintre categoriile fundamentale (narațiunile ce se regăsesc în acest mediu), narațiunile urbane au o structură episodică, senzaționalul substituind emoționalul, iar expresivitatea cedând în fața narativizării și a laconismului. Personajele fabuloase din folclorul tradițional sunt înlocuite cu oameni concreți – aflați însă în situații ieșite din comun (de exemplu: personalități care se raportează la istoria orașului).

2. Dinamica creației în folclorul actual

În dinamica sa, creația populară ca „sistem deschis” (Crețu 1981) este un fenomen viu, aflat într-o continuă metamorfoză, așa cum menționează V.T. Crețu în lucrarea *Ethosul folcloric – sistem deschis*.

Din perspectiva cercetătorilor contemporani, ea este încă viguroasă și fertilă. Păstrând proporțiile și fără a fi suspectată de rigiditate sau inerție, cultura orală nu rămâne osificată, „arheologică”, „muzeală”, ci cunoaște un autentic proces de mobilitate, înnoire și revigorare. Această abordare nu presupune renunțarea la sorginea tradițională, ci vizează mutații inovative admise, acceptate și suportate de sfera culturii tradiționale, fără manifestări de rezistență. O asemenea perspectivă oferă posibilitatea unei modernizări oneste, care nu angajează fenomenul folcloric la propria destructurare, ci la o adaptare ponderată în raport cu limitele tradiției.

Intrând în stratul de adâncime al gândirii folclorice corespunzătoare culturii tradiționale orale, cunoscută a fi drept cultura folclorică a epocii moderne, simbolul, ritual și mitul corespund culturilor de tip folcloric din perioada anterioară (epoca antichității clasice și a Evului Mediu).

Această perioadă le-a dezvoltat ca atare în cultura constituită, dar le-a și resemantizat într-un mod aparte „folclorizându-le” – mai precis, transpunând mitul în structuri legendare, iar ritualitatea în ceremonialitate.

Pe cale de consecință, statutul folclorului bun de consum nu se stabilește decât în ansamblul culturii contemporane, dimensiune ce nu se poate defini doar prin raportarea la folclorul tradițional, ci și prin corelarea cu celelalte manifestări artistice întâlnite în actualul cotidian cultural.

Pe aceste coordonate, delimitarea conceptului de cultură orală presupune și o explicitare a limbajului menit să realizeze cunoașterea condițiilor în care funcționează, a multiplelor și complexelor articulații ce o integrează în cultura zilelor noastre. Astfel, în paralel cu realitățile din lumea tradițională, omul modern nu se confruntă doar cu părerea iluzorie că el este creatorul lumii, ci și cu încercarea de înțelegere a acesteia.

În ceea ce privește cultura secolului trecut, Irina Nicolau remarcă posibilul risc în raport cu aceia dintre folcloriștii care,

întorși cu capul spre un trecut cât mai îndepărtat... analizează, interpretează, tipologizează utilizând aceleași surse bibliografice vechi și propriul lor teren.

[...] Ca urmare, folcloristul viitorului, dacă el va exista, va fi în situația paradoxală de a trăi tot din osânză veche. Se va referi la folclorul anilor 1900 și nu la cel al anilor 1990, pentru că acesta din urmă va lipsi din cărți (Nicolau 2001: 13).

Cu toate acestea, am putea considera că riscul de a pierde cantități semnificative de informație folclorică contemporană este totuși mai redus datorită sistemelor tehnologice din ce în ce mai eficiente. În plus, așa cum reiese și din studiul său, Alan Dundes consideră că avântul pe care îl cunoaște tehnologia perpetuează viteza de transmitere a folclorului (Dundes 1980), cu posibilitatea creării unei punți de legătură între prezent și trecut. Utilizând deopotrivă atât internetul, cât și bazele de date înregistrate și stocate cu ajutorul tehnologiei, secolul al XXI-lea oferă oportunitatea de a proiecta programe cu algoritmi care să selecteze și să prioritizeze bănci de informații recuperabile cu facilitare pentru ceea ce a fost trecut în digital în ultimele două decenii, chiar dacă în varianta tipărită acestea nu există.

Potrivit studiului realizat de Cristina Gafu, reținem că studiile contemporane de folcloristică determină redimensionări conceptuale, iar evoluția mijloacelor de comunicare în masă și impactul lor asupra culturii orale generează noi dimensiuni. Astfel:

Consumatorul societății contemporane trebuie să facă față acestei instabilități a delimitărilor, să se familiarizeze cu noile semne și să le absoarbă, să le poată manevra, să facă opțiuni în contexte noi, să asambleze și să dezassembleze imagini, să se raporteze intelectual-afectiv la o multitudine de conținuturi ale universului existențial. Din această perspectivă, experimentarea experienței citadine dă naștere unei alte logici de manifestare creativă care remodelează formele și funcționalitatea produselor tradiționale și, mai ales, suscită configurarea unor obiectivări culturale noi, distincte, proprii urbanului (Gafu 2009: 53).

Prin urmare, privirea către cotidian și, implicit, către urban presupune o abordare pe cât de curajoasă, pe atât de fertilă. În acest sens, reconsiderarea folclorului și a culturii orale din perspectiva provocărilor contemporane favorizează noi orizonturi de cercetare, așa cum este și în cazul studiului nostru. Pe acest subiect, antropologul și publicistul Vintilă Mihăilescu notează în volumul *Etnografii urbane. Cotidianul văzut de aproape* că

„etnologia orașului încearcă să se desprindă de rădăcinile sale exotice – respectiv rurale – pentru a descoperi lumea inedită pentru ea, a orașului fără prejudecăți și fără presentiment” (Mihăilescu 2009: 32).

O variațiune pe aceeași temă o regăsim și în lucrarea lui Luis García Jambrina – *Literatura și orașul* – în care e surprins fenomenul de tranziție și de contaminare a periferiilor suburbane.

Orașul e un text care se scrie și se citește la nesfârșit, un teritoriu la răscrucea închipuirii cu memoria [...]. În plus, în subsolul oricărui oraș stă ascuns un oraș subteran, oniric și subconștient, așteptându-și scriitorul care să-l redescopere și să-l dea la iveală (García Jambrina 2006).

În aceste condiții, în societatea în care trăim se produc diferite mutații care afectează toate sectoarele, inclusiv viața spirituală a oamenilor, încât anumite evenimente și comemorări au început să înlocuiască la scară largă sărbătorile cu caracter creștin care aveau în centru sfinți sau întâmplări sacre. Acest proces este dependent de secularizarea mentalităților specifică societății postmoderne actuale. Coexistența folclorului tradițional cu folclorul bun de consum prezintă forme diverse în diferite zone folclorice, dominanța unuia față de celălalt fiind și ea diferită – după diversele categorii a ceea ce numim global „cultura populară”.

În aproape toate zonele, ele rezistă procesului de modernizare, de cele mai multe ori prin mutații funcționale, ce nu are un impact considerabil asupra desfășurării lor fastuoase, în unele zone și pentru unele obiceiuri putându-se observa chiar fenomene de înflorire.

Sub aspectul consumului de folclor, diferențele dintre mediile rurale și mediile urbane se șterg treptat. La aceasta contribuie, fără îndoială, și faptul că mediile urbane românești arată astăzi un mult mai larg interes pentru folclor decât între cele două războaie, de pildă. Orașele reiterează astăzi o apetență mai mare pentru folclor ca altădată, element valorificat și de „cercetările mai noi de folclor, orientate către aspectul contemporan al acestuia”, așa cum surprinde și folcloristul Nicolae Constantinescu, precizând că

orașul nu a fost și nu este doar un spațiu care primește și adaptează la nevoile proprii folclorul de sorginte rurală, țărănească, adus cu ei de către noii săi locuitori și păstrat cu grijă, de-a lungul mai multor generații. Dimpotrivă, orașul este el însuși creator al unui folclor original și autentic, care nu trebuie neapărat contrapus folclorului sătesc și desconsiderat prin comparație cu acesta (Constantinescu 2003: 143-144).

Este evident că și înainte orașele românești aveau o viață folclorică proprie – în mediile lor populare se creau și răspândeau unele bunuri culturale

cu caracter oral ce aveau rosturi similare cu cele din medii rurale. Dar, în general, interesul pentru folclor al celor integrați în cultura urbană și nu numai era mai redus decât astăzi și era de altă natură, tindea spre alte finalități.

Se știe că cei mai mulți dintre orașeni au familii, neamuri apropiate, prieteni în satele de origine sau în cele prin care au trecut datorită profesiei. Fără a se considera *outsideri*, dar păstrându-și calitatea de *insideri* față de mediile rurale din care au plecat, migrând în mediul citadin și devenind astfel urbani, oamenii satului și-au asimilat noul mod de viață integrându-se culturii urbane.

3. Evoluția obiceiurilor și a tradițiilor în contextul actual

În sfera de interes a folclorului românesc, un loc aparte îl ocupă credințele populare ce au marcat dintotdeauna lumea spirituală, îmbogățind-o cu relații profunde între oameni. Respectarea și promovarea mecanismelor construite din generație în generație, ca indivizi și comunități au influențat, de-a lungul timpului, viețile, modul de gândire și modul de a acționa și de a se exprima al oamenilor, indiferent de zona în care locuiau – spațiul rural sau urban. Deși apare mai rarefiat, ecoul manifestărilor folclorice, credințelor și obiceiurilor de altădată își face simțită prezența și încinfrează stări profunde în relație cu omul, cu natura, cu orânduirea vieții.

Prin toate aceste conexiuni din realitatea socio-culturală supusă sferei de cercetare în demersul practic aplicativ din arealul supus observației, am identificat acele elemente specifice culturii populare tradiționale care vor rămâne reprezentative pentru societatea actuală, contemporană, în evoluția socio-istorică a umanității.

Așadar, chiar dacă trăim în plină epocă modernă, încercăm să găsim unele constante în viața noastră și a familiilor noastre, precum și alte elemente stabile, care au influențat evoluția lumii în care ne aflăm astăzi. Pentru a împlânzi trecerea timpului și pentru a ne reapropia de moștenirea care ne-a fost lăsată, astăzi readucem în prim-plan datinile și obiceiurile – părți reprezentative ale folclorului autentic românesc.

De aceea, pe măsură ce ne îndepărtăm de zona satelor, pentru unii dintre noi datinile și obiceiurile își pierd puterea semnificațiilor, iar aceste transformări sunt explicate de cercetători:

Societatea actuală nu mai conferă mediul din care să izvorască practicile mitologice, ceea ce a mai rămas și va mai rămâne un timp este fenomenul artistic și spectacular pe care îl reprezintă aceste obiceiuri folclorice. În societatea românească tradițională, obiceiurile formează un sistem complex de relații, un sistem corelat cu viața omului, iar folclorul este cel mai în măsură să îl exprime. Sistemul acesta se remodelează continuu în

funcție de necesitățile vieții comunitare curente, reactualizându-și formele de exprimare artistică (*Ghidul iubitorilor de folclor* 2011: 9).

Prezentul și trecutul se împletesc și se completează, iar datinile și obiceiurile de origine păgână au fost asimilate și li s-au suprapus datinile creștine, păstrându-se simbolismul străvechi al sărbătorilor importante echinocțiale și solstițiale. Datinile și obiceiurile pot fi studiate în corelație cu calendarul popular – în care coexistă calendarul agrar, calendarul pastoral și cel creștin – a cărui utilitate este de a cuantifica timpul și de a stabili activități diverse ale oamenilor.

Calendarul popular face referire și la practici magice, pentru sporirea și menținerea fertilității, dar și la practici protective, de apărare. Dintre datinile și obiceiurile calendaristice se remarcă sărbătorile de iarnă și cele de primăvară (Floriile, Paștele). Sărbătorile de iarnă au în centrul lor solstițiul de iarnă și cele douăsprezece zile de dinainte și după Anul Nou (Crăciun, Anul Nou, Bobotează). Datinile care au loc în aceste perioade sunt obiceiul colindatului, obiceiul uratului, obiceiul semănatului de Anul Nou și sfințirea apei de Bobotează. Chiar dacă au suportat transformări, Sorcova și Plugușorul sunt obiceiurile care au rezistat cel mai bine în timp, acestea fiind răspândite și practicate și în prezent.

4. Obiceiuri calendaristice regăsite în folclorul actual din nordul Dâmboviței – Vasilca

În demersul nostru practic-aplicativ, cercetarea de față are în vedere identificarea specificului cultural local, cercetarea tradițiilor și a obiceiurilor din perspectivă contemporană. Subsumat temei, atașamentul față de produsul folcloric local centralizează prezentarea unui obicei care încă se mai păstrează în zona de nord a Dâmboviței, și anume **Vasilca**, ale cărei origini pot fi datate ca pre-creștine – când locuitorii acestor meleaguri se închinau zeilor.

Conservat cu greu, acest obicei se mai practică în satele din câteva comune ale județului, printre care Runcu, Pietroșița și Moroeni, localități situate pe malul Ialomicioarei, la poalele Masivului Leaota din Munții Bucegi. Este un obicei practicat de Anul Nou, care oferă, totodată, și o semnificație „tăierii porcului” la români. Întrebându-ne ce este, de fapt, Vasilca, obiceiul se aseamănă mult cu cele practicate de cetele de feciori din Transilvania, cu deosebirea că, de data aceasta, colindătorii nu folosesc Țurca, Cerbul sau Capra, ci capul porcului sacrificat în ziua de Ignat.

Ceremonialul „Vasilcii”, cuprinde mai multe secvențe semnificative: expunerea divinității (capul porcului) gătită cu inele, cercei, brățări, mărgelile, flori și uneori și o basma, în fața ferestrei sau în casa colindată; colinda cântată

care narează viața Vasilcii în Raiul din pădurile de fag și de stejar; coborârea în vale pentru a bea apă, moartea violentă și incinerarea corpului; judecarea Vasilcii de un juriu în care apar bătrânul Crăciun și Maica Preceasta; urarea „La mulți ani!” și primirea darului.

Vasilca este numită, de fapt, Siva prin contopirea cu Vasile (ziua în care are loc ceremonialul). Acest zeu, Siva, al Panteonului românesc – sacrificat prin substituire la solstițiul de iarnă – este identificat cu marele zeu indian Shiva, care în Panteonul hindus poartă grija Universului, întruchipare a eternei energii cosmice, potrivit specialiștilor.

Substitutul zeului este capul porcului jertfit la Ignat, care se împodobește și va servi în ritualul din noaptea de Anul Nou. În colindul cântat nu doar în Muntenia, ci și în Oltenia, de obicei de membrii tarafurilor de lăutari, la fereastra gazdei colindate este descrisă coborârea din munți a bătrânului Siva, simbol al Anului Vechi, moartea lui violentă și apoi somnul liniștit în leagănul de mătase al pruncului Siva. Pentru români este semnificativ faptul că urme extrem de vechi ale ritualului sunt păstrate la cea mai însemnată sărbătoare tradițională, „Anul Nou”. Așadar, studierea, aducerea în actualitate, dar și promovarea obiceiurilor și tradițiilor din zona de nord a Dâmboviței poate fi o contribuție esențială la menținerea spiritului viu al generațiilor viitoare. Din această perspectivă, am dedus că oamenii locului consideră tradițiile și obiceiurile o deprindere colectivă de a respecta produsul folcloric preluat din generație în generație.

Trecând printr-un proces de urbanizare, la nivelul culturii orale se evidențiază elementele ce reprezintă specificul local, al unui areal cu dublă identitate, respectiv rural și urban.

Trecute printr-un proces de modernizare, cele două medii cunosc un fenomen de preluare, de transfer al achizițiilor folclorice către zona obiceiurilor și tradițiilor existente în această zonă.

În mediul rural al arealului invocat, oamenii satelor s-au preocupat să păstreze folclorul în evoluția existenței lor ca mod de viață, ei fiind chiar actanți în practicarea obiceiurilor, a jocurilor populare și a cântecelor. În spațiul rural au rămas neschimbate o parte dintre ritualurile obișnuite care dăinuie grație unei interferențe a trecutului cu prezentul, a unor obiceiuri strașnic împământenite, moștenite de la o generație la alta și la care nu s-a renunțat încă, considerate a fi un bun suport practicile moderne și inovatoare.

Exemplu pentru fenomenul de rezistență a obiceiurilor în contextul actual, Vasilca este, de fapt, un colind specific sărbătorilor de iarnă, rostit de Anul Nou, cu care umblau numai flăcăii țigani.

E în seara ajunului Sf. Vasile, ajunul Anului Nou. Lumea răsună vesel de cântece și chiote, iar colindătorii colindă din casă în casă cu Vasilca, cântând pe la ferestre:

„Sculați, sculați boieri mari/ Că vă vin colindatori; Și sculați de-o față mare/ Să ne-aprinz-o lumânare./ S-o lipească-ntre icoane./ Între icoane, între obloane./ Să intrăm cu Siva-n casă./ S-o vedeți și s-o priviți./ Frumos dar să-i dăruiti.”

Apoi trec în casă și-mprejurul unei tăvi, în care se afla o căpățână de porc, îmbodobită cu o maramă de borangic, frumos gătită cu cercei, cu ghiociei, cu sălbi de galbeni, ce are aparența unui cap de femeie, ei încep iarăși a cânta:

„Ce mi-e în cer și pe pământ? Îmi sunt dalbe mănăstiri./ Șade bunul Dumnezeu. Doamnele și domni din cer./ Lângă bunul Dumnezeu Șade Maica Precista, Lângă Maica Precista șade Ion, Sfânt Ion/ Doamnele și domni din cer./ Lângă Ion, Sfânt Ion/ Șade bătrânu Crăciun/ Și judecă pe Siva/ Doamnele și domni din cer./ Sivo leo, Vasilco leo./ Ce-ai mâncat și ce-ai băut./ De mi-ești dragă și frumoasă?/ Doamnele și domni din cer./ Stătuși, Doamne, mă întrebași/ Adevărul spune-v-ași:/ Sus la munte m-am suit/ Jir și ghindă mi-am păscut./ Doamnele și domni din cer./ Jos la balt-am coborât./ Apă rece mi-am băut./Apă rece de pe piatră/ De m-a văzut lumea toată./ Doamnele și domni din cer./ Prin grădini că mi-am sărit./ Ceapă verde mi-am păscut/ Doamnele și domni din cer./ Românii ce m-a văzut./ M-a gonit, m-a doborât./ Românii cu securile./ Țiganii cu baroasele./ Doamnele și domni din cer./ Mai frumos ca mă junghiară/ În foc de paie mă pârliră./ Mă pârliră, mă-mpărtiră./ Doamnele și domni din cer./ Luară românii slănina/ Și Țiganii căpățâna./ Dar Țiganii, ei sărmanii/ Văzură că se-nșelără./ Doamnele și domni din cer./ O-ncercară, o-nmărgilară/ Cu cercei, cu ghiociei./ Cu salbă de mii de lei./ Doamnele și domni din cer./ La dumneavoastr-am adus-o/ S-o vedeți și s-o primiți./ Frumos dar să-i dăruiti./ Numai aur și argint/ și-un colac de grâu curat./ Doamnele și domni din cer./ Pe fața colacului / Rila și vadra de vin./ C-așa-i legea din bătrâni./ Din bătrâni, din oameni buni./ Doamnele și domni din cer./ Bună sara-n astă casă/ Să fiți creștini sănătoși/ Și cu copilași cu toți./ Doamnele și domni din cer./ La mulți ani!”

Stăpânii casei le dau un colac, carne, cârnați și ceva bani, neuitând a le zice ca la anul să nu-i ocolească.

5. Metode și tehnici de cercetare

Utilizând instrumente precum interviul semistrukturat și, în principal, observația directă, prin demersul de cercetare și investigare asupra aspectelor semnalate, în mod deosebit, a fost vizată realitatea rurală contemporană din arealul de nord al Dâmboviței.

În acest scop s-au urmărit elemente, aspecte și fapte care definesc satul tradițional, contaminat, pe alocuri, cu urbanul ca mod de dezvoltare a

societății românești, spațiu marcat prin diferențe semnificative de factură etno și socio-culturală față mediul rural.

Rezultatul investigației de teren a dezvăluit o dublă identitate a acestui spațiu: pe de-o parte, un profil rural, prin existența așezămintelor tradiționale și a tot ceea ce înseamnă păstrarea neatinsă a credințelor și a obiceiurilor, iar pe de altă parte, valorificarea identității spațiului modern ce își regăsește resorturile în mediul rural.

Din punctul de vedere al modului de respectare a ritualurilor, analiza arealului supus observației reiterează faptul că și în mediul urban oamenii de o anumită vârstă respectă întocmai aceleași ritualuri ca și în zona rurală.

Ceea ce consider a fi important în abordarea culturii orale din perspectiva contemporană constă în a nu privi acest proces independent ori scos din context, ci în corelare cu întreaga configurație a fenomenului prezentat, activând astfel nu doar prezentul, ci și trecutul acestora.

În ceea ce privește procedura de investigare, aceasta combină observarea directă cu practicarea fenomenului folcloric oral.

6. Concluzii

Astăzi, când ne căutăm identitatea și verticalitatea în respectul față de valorile autohtone, judecățile privind ethosul românesc, în ansamblu, nu mai pot fi privite trunchiat, fără o reintegrare în ceea ce se cheamă evoluția culturii orale în context contemporan.

Dacă primele elemente de epică orală le-am întâlnit în poezia obiceiurilor, în special în colinde și în orațiile de nuntă, dar nu ca fapte constituite într-o categorie de sine stătătoare, ci ca modalități de realizare a funcțiilor ceremoniale sau spectaculare, de urare și felicitare, specifice acestei creații, după aprecierea folcloristicii actuale, intersectarea caracterului tradițional cu tendința de înnoire devine un element obișnuit în mediile folclorice. Întrucât generația tânără este mult mai predispusă la schimbare, la inovații, acest aspect întreține o anumită dinamică a procesului de creație, de transformare a faptelor de folclor, vârsta fiind un factor care o influențează.

Pe aceste considerente, o privire contemporană asupra culturii orale nu poate ignora acumularea experienței de viață, iar angrenarea tot mai evidentă a bătrânilor în cotidianul colectiv determină prezența și implicarea acestora în păstrarea și promovarea rânduielilor tradiționale.

Prin urmare, tocmai această atitudine diferențiată față de tradiție și inovație generează coexistența dintre vechi și modern în folclorul românesc contemporan.